

FNF Hordaland

Norges Vassdrag- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Bergen, 20. mars 2013

UTTALELSE TIL SØKNAD OM BYGGING AV HJORTEDALSELVA KRAFTVERK I FUSA KOMMUNE

Vi viser til brev fra NVE av 29. januar 2013 om søknad fra Henanger Kraft AS til å bygge Hjortedalselva kraftverk i Fusa kommune. FNF Hordaland er et samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjonene i fylket. Bak denne uttalelsen står Norges Jeger- og Fiskeforbund (NJFF) Hordaland og Naturvernforbundet Hordaland.

Sammendrag

Henanger Kraft AS (SUS) har planer om å bygge Hjortedalselva kraftverk i Fusa kommune. Kraftverket vil utnytte et fall på 285 meter, mellom kote 330 moh og kote 45 moh. Ved kote 330 moh vil det bli bygget en lav betongplatedam med om lag 2,5-3 meters høyde og med fritt overløp. Lengden på dammen vil bli om lag 15 meter. Kraftverket vil få et nedgravd tilløpsrørsystem på om lag 1150 meter, og kraftstasjonen skal bygges ved elven på kote 45 moh. Hjortedalselva kraftverk vil få en installert effekt på 1,8 MW, og en potensiell årsproduksjon på 5,0 GWh.

Flere områder langs inntaksområdet er klassifisert som utvalgte naturtyper etter DN håndbok nr 13, og utbyggingen er vurdert å ha middels negativ konsekvens for naturtyper og vegetasjon. Zoologisk mangfold i området er ikke undersøkt, og kravene i naturmangfoldlovens § 7 om prinsipper for offentlig beslutningstaking er således ikke oppfylt.

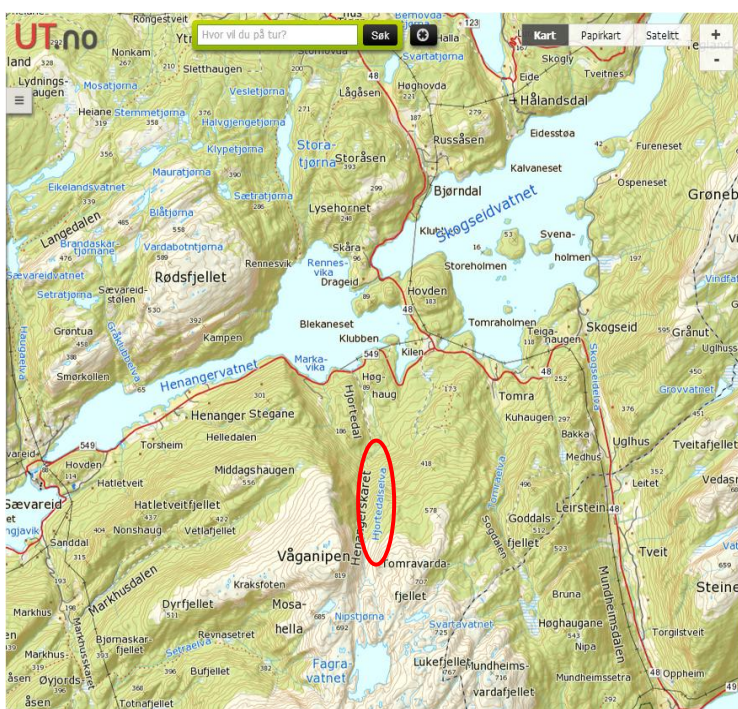
Utbyggingen er planlagt i et område med stor verdi for sportsfiske på Vestlandet, og det ble påvist høy tetthet av gytefisk (ørret) i undersøkelsene knyttet til konsesjonssøknaden. Hjortedalselven er nevnt i en egen forskrift om storørret i Sævareidvassdraget. Storørreten har som kjent nasjonal verneverdi, på grunn av dens arvelige særpreg, begrensede utbredelse og stor brukerinteresse.

Det er planlagt flere utbygginger i området, og den samlede belastningen må sies å kunne bli stor. FNF Hordaland mener risikoen og ulempene ved denne utbyggingen langt overstiger fordelene, og at det ikke er et reelt behov for denne utbyggingen.

Generelt om området

Hjortedalselva strekker seg fra Fagravatnet, gjennom Henangerskaret og renner ut i Henangervatnet. Henangervatnet og Skogseidvatnet utgjør samlet sett muligens det viktigste området for sportsfiske på hele Vestlandet. Disse to vannene er spesielt kjent for deres bestand av

storørret, og er et av de svært få stedene hvor man kan fiske etter storørret i Hordaland og på Vestlandet for øvrig i dag.

Kart over Henangervatnet og Skogseidvatnet, med rød sirkel rundt Hjortedalselva (kilde: www.ut.no).

Biologisk mangfold

Rapporten om biologisk mangfold og konsekvenser av tiltaket vedlagt konsesjonssøknaden, er utarbeidet av Jørgen Frønsdal og Auen Korbøl i 2007. Det er også lagt ved et tilleggsnotat fra Rådgivende Biologer fra 2012, som fokuserer på karplanter, lav og moser, samt naturtyper og vegetasjon i det aktuelle influensområdet.

Naturtyper og flora

Flere områder langs inntaksområdet er klassifisert som utvalgte naturtyper etter DN håndbok nr 13: rik edelløvskog (verdisatt som C/B), gammel slåtte- og naturbeitemark (verdi C), gråor-heggeskog (verdi C), fossesprøytsone (verdi B) og bekkekløft (verdi B). Edelløvskog er ofte levested for mange sjeldne og truede dyrearter, og denne naturtypen er vurdert som noe truet (VU). Det rapporteres om innslag av de nær truede (NT) tresortene ask og alm. Samlet sett er naturtyper og vegetasjon vurdert til å ha middels verdi.

Det ble påvist fuktighetskrevede lav- og mosesamfunn langs det planlagt utbygde elvestrekket, og disse vil bli direkte negativt påvirket av redusert vannføring i vassdraget. Selv om det ikke rapporteres om rødlistede mose- og lavararter, er det gjort funn av krevende arter som junkerbregne, sumphaukskjegg og storkransemose. Det rapporteres for øvrig om en artsrik flora i tiltaksområdet, og temæt karplanter, moser og lav blir også vurdert til å ha middels verdi.

Samlet sett er tiltaket vurdert å ha middels negativ konsekvens for naturtyper og vegetasjon, samt karplanter, moser og lav.

Zoologi

Det er gjort begrensede søk etter noen få utvalgte fuglearter i området, og øvrig fauna er ikke undersøkt med unntak av en rapport fra Rådgivende Biologer om fisk i elva (se eget avsnitt nedenfor). Kunnskapsnivået om det zoologiske mangfoldet i området, både terrestrisk og akvatisk, må derfor kunne sies å være svært begrenset. Det meldes likevel om lokale observasjoner av fossekall, som vil bli direkte negativt påvirket av tiltaket da denne er avhengig av rennende vann for å legge reder, i tillegg til at den har vannlevende bunndyr som direkte næringskilde. Utbygging av småkraftverk andre steder har tidligere vært en stor trussel mot fossekall og dens hekkeplasser.

På grunn av manglende undersøkelser av det zoologiske mangfoldet i området kan vi ikke se at kravene i naturmangfoldlovens § 8 om kunnskapsgrunnlaget er oppfylt:

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. (...).

Spesielt om fisk i Hjortedalselva

Det er utarbeidet en rapport om fisk i Hjortedalselva basert på en befaring med fiske i området i 2008. Vi registrerer at tiltakshaver var delaktig i denne befaringen, og forutsetter at han ikke hadde noen påvirkning på gjennomføringen av den faglige undersøkelsen.

Det er både gyte og oppvekstmuligheter på den nesten 800 meter lange strekningen som fisk kan vandre opp fra Henangervatnet, som nevnt innledningsvis er et av de to viktigste sportsfiskevannene på hele Vestlandet. Hjortedalselva er trolig en viktig gytebekk for ørreten fra Henangervatnet; konsesjonssøknaden viser til en høy tetthet av gytefisk og at det forekommer sporadisk gyting av storørret i elven. Storørretbestandene er sårbare for mange typer miljøpåvirkning, spesielt forringelse av forholdene i gyte- og oppvekstelvene. Som kjent er gyteområdene for storørreten allerede svært begrenset. På grunn av sin begrensede utbredelse, spesielle biologi og de store brukerinteressene som er knyttet til storørrestammene, har disse en nasjonal verneverdi.

Hjortedalselva er nevnt spesielt i "Forskrift om fiske etter innlandsfisk i Sævareidvassdraget, Fusa kommune, Hordaland":

§ 1.: "Føremålet med denne forskrifta er å gje storauren i Henangervatnet, Skogseidvatnet, Gjønavatnet og tilstøtande elvestrekningar eit ekstra vern. Det er få slike storaurestammar på Vestlandet. Det er difor ekstra viktig å hindre overfiske."

§ 3. "På fylgjande elvestrekningar som vert nytta som gyteområde for storaurestammene i dei tre innsjøane nemnte i § 1, vert det ikkje tillete med noko form for fiske i tida 1. oktober – 30. november. Dette gjeld Kikedalselva, Gjønaelva, elva mellom Gjønavatn og Skogseidvatn, Årraelva og Hjortedalselva."

Selv om denne forskriften gjelder for fiske etter innlandsfisk og ikke har juridisk virkning i forhold til kraftutbygging, mener vi at det at Hjortedalselva er nevnt spesielt i forskriften viser at denne elven har betydning som gyteplass for storørreten i området selv om befaringen fra Rådgivende Biologer kun påviste to mannlige individer av storørret. Det vil være svært uheldig om en utbygging av elven medfører negative konsekvenser for en fiskestamme av nasjonal verneverdi, og med svært begrenset utbredelse på Vestlandet.

Forbislippingsventil og minstevannsføring

Etablering av en forbislippingsventil i kraftverket vil ved driftsstans i kraftstasjonen sørge for at vannet fortsatt slippes forbi, slik at man unngår en brå vannstandsreduksjon med negativ virkning for fisken i elven. Dette forutsetter at det settes krav til minstevannsføring, og at disse kravene overholdes. NVE har imidlertid selv ved en gjennomgang av småkraftbransjen påvist betydelige og systematiske avvik på tildelte konsesjoner. Så lenge dette er virkelighetsbildet vi har å forholde oss til, må det kunne settes spørsmålsteget ved hvor realistisk det er at krav om minstevannsføring vil overholdes ved en eventuell konsesjonstildeling.

Vi har ingen holdepunkt for å anta at utbygger i dette tilfellet har uærlige hensikter. Likevel vil vi påpeke at NVEs miljøtilsyn hittil ikke har medført noen konsekvens for utbyggere eller småkraftbransjen for øvrig. Slik vi ser det foreligger det derfor i dag få eller ingen insentiver til å følge de krav man blir pålagt, samtidig som at det kan foreligge økonomiske interesser for å bryte de.

Når det her i tillegg er snakk om utbygging av et område som kan ha betydning for storørretstammen på Vestlandet, mener vi at NVE iht. naturmangfoldlovens § 9 (føre-var-prinsippet) ikke uten videre kan tildele konsesjon til utbygger.

Samlet belastning

Naturmangfoldlovens § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning lovfester at nye naturpåvirkninger, som utbygging av småkraftverk, må underlegges en *helhetsvurdering* av hvilke belastninger økosystemet generelt vil bli utsatt for. Eksisterende eller planlagt belastning i området skal tas inn i vurderingen, og er ikke et argument for videre utbygging. Desto flere inngrep som er gjort eller planlagt utført i området, desto høyere terskel burde NVE ha for tildeling av nye konsesjoner.

Kartet på s. 23 i konsesjonssøknaden, avsnitt ”3.18 Samlet belastning”, viser til planlagte og utbygde vannkraftverk i området. Etter det vi kan se ut ifra dette kartet er det enten planlagt eller allerede bygd ut 4 kraftverk i området rundt Henangervatnet, og kun en av elvene som renner ut i vannet er foreløpig ikke belastet av kraftutbygging eller planlagt utbygd. Vi mener derfor at samlet belastning i området er stor. Utbyggers konklusjon (i samme avsnitt) om at ”*Den samlede belastningen for biologisk mangfold vurderes å være liten til middels i dette området*” fremstår som ubegrunnet og svært subjektiv.

Behov for tiltaket

Utbygger begrunner tiltaket bl.a. med at ”*Utbyggingen vil gi et positivt bidrag til å redusere underdekningen i landets kraftforsyning*”. Vi stiller oss undrende til at Henanger Kraft AS ikke er kjent med at Norge er en netto eksportør av kraft, og at NVE 4. januar i år meldte om en rekordstor kraftproduksjon i 2012. Det meste av denne kraftproduksjonen kom fra vannkraft.

Videre begrunnes utbyggingen med at ”*Nærmere 70 % av produksjonen for Hjortedalselva kraftverk vil være vinterproduksjon, dette vil gjøre utbyggingen ekstra gunstig med tanke på underskuddet en har av vinterkraft i Norge*”. Dette er vanskelig å forstå, da vi ikke kan lese ut ifra søknaden at det her er snakk om regulerbar vannkraftproduksjon. Det gjør at vi også må stille spørsmålsteget ved estimert årlig middelproduksjon siden denne danner grunnlag for forholdstallet 70/30 mellom hhv. vinter- og sommerproduksjon.

FNF Hordaland mener at de negative konsekvensene ved denne utbyggingen langt overstiger fordelene, og at det ikke er et reelt behov for denne utbyggingen.

Oppsummering

Flere viktige naturtyper er registrert i nedslagsfeltet til Hjortedalselva, og det er observert fuktighetskrevende lav og mosesamfunn i vassdraget som vil bli skadelidende ved lav vannføring. Det er stor sannsynlighet for at det også fins rødlistede arter i vassdraget.

Henanger- og Skogseidvatnet er de to viktigste sportsfiskevannene på Vestlandet, og Hjortedalselva er nevnt spesielt i "Forskrift om fiske etter innlandsfisk i Sævareidvassdraget" på grunn av dens betydning som gyteområde for storørreten.

Kunnskapsnivået om fuglelivet og dyrelivet i vassdraget er svært mangelfullt og ikke tilstrekkelig utredet. Vi stiller videre spørsmål ved risikoen for brudd på krav om minstevannsføring, når NVEs miljøtilsyn har påvist betydelige og systematiske avvik på tildelte konsesjoner, samtidig som dette etter hva vi er kjent med ikke har fått noen konsekvenser for den enkelte utbygger eller bransjen for øvrig. Brudd på krav om minstevannsføring vil overskygge fordelene med installering av en forblislippsventil, og kan få fatale konsekvenser for storørreten og øvrig ørret- og laksefisk i området.

FNF Hordaland kan ikke se at naturmangfoldlovens § 7 om prinsipper for offentlig beslutningstaking er oppfylt i dette tilfellet. Videre mener vi at risikoen og ulempene ved denne utbyggingen langt overstiger fordelene, og vi fraråder konsesjonstildeling til Henanger Kraft AS for utbygging av Hjortedalselva.

Med vennlig hilsen

Johanna Myrseth
Fylkeskoordinator
FNF Hordaland

Oddvar Skre
Naturvernansvarlig
Naturvernforbundet Hordaland

Terje Wangsholm
Fylkessekretær
NJFF Hordaland

Kopi til:

NVEs miljøtilsyn
Fylkesmannen i Hordaland
Hordaland Fylkeskommune
FRIFO

Naturvernforbundet
i Hordaland